

**II. ULUSLARARASI
KIBRIS TÜRK EDEBİYATI VE EDEBİYATÇILARI
SEMPOZYUMU**

Bildiriler Kitabı

Düzenleyici Kuruluşlar

Ege Üniversitesi, Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü
KIBATEK (Kıbrıs Balkanlar Avrasya Türk Edebiyatları Kurumu)
KTKD (Kıbrıs Türk Kültür Derneği)
KIBATEK Vakfı- KKTC

*Bildiri ve konuşmalardaki yazım özellikleri aynen korunmuş olup,
her türlü sorumluluk yazarlarına aittir.*

Basım Tarihi: Ekim 2016

ISBN 978-605-4598-21-2

Teknik Hazırlık

UEM, Uluslararası Eğitim Öğretim Matbaacılık Ltd. Şti. 0312. 425 39 20, Ankara

Baskı ve Cilt

Başkent Klîşe ve Matbaacılık, Bayındır Sokak 30/C, Kızılay-Ankara

DÜZENLEYİCİ KURULUŞLAR

- Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü
- Kıbrıs Türk Kültür Derneği Genel Merkezi – Ankara
- KIBATEK (Kıbrıs Balkanlar Avrasya Türk Edebiyatları) Vakfı, KKTC
- KIBATEK (Kıbrıs Balkanlar Avrasya Türk Edebiyatları) Kurumu
- Kıbrıs Türk Kültür Derneği İzmir Şubesi

BİLİM KURULU :

- Prof. Dr. Sevim Akten (Türkiye)
Prof. Dr. Tülin Arseven (Türkiye)
Prof. Dr. Gürsel Aytaç (Türkiye)
Prof. Dr. Dilek Batislam (Türkiye)
Prof. Dr. Ali Erol (Türkiye)
Prof. Dr. Metin Ekici (Türkiye)
Prof. Dr. Celil Gariboğlu Nagiyev (Azerbaycan)
Prof. Dr. Tuğrul İnal (Türkiye)
Prof. Dr. Birsen Karaca (Türkiye)
Prof. Dr. Oğuz Karakartal (KKTC)
Prof. Dr. Kurtuluş Kayalı (Türkiye)
Prof. Dr. Eunkyung Oh (Güney Kore)
Prof. Dr. Nevzat Yusuf Saragöl (Romanya)
Prof. Dr. Cengiz Tosun (Türkiye)
Prof. Dr. Fikret Türkmen (Türkiye)
Prof. Dr. Ali Yakıcı (Türkiye)
Doç. Dr. Apollanira Avrunti (Rusya)
Doç. Dr. İrina Driga (Ukrayna)
Doç. Dr. Elmira Memmedova (Azerbyacan)
Doç. Dr. Galina Miskinana (Litvanya)
Doç. Dr. Grazyna Zajac (Polonya)
Doç. Dr. Muvaffak Duranlı (Türkiye)
Yard. Doç. Dr. Betül Mutlu (Türkiye)
Yard. Doç. Dr. Ferah Türker (Türkiye)
Yard. Doç. Dr. Mehmet Çevik (Türkiye)
Yard. Doç. Dr. Mihrican Aylanç (KKTC)
Yard. Doç. Dr. Rabia Uçkun (Türkiye)

PEMBE MARMARA'NIN KIBRIS TÜRK ŞİİRİNDEKİ YERİ

Place of *Pembe Marmara* in Turkish Cypriot Poetry

Yurdal Cihangir* - Elza Aışova Demirdağ**
(KKTC) (KKTC)

Özet

Her toplumda ve her devirde kadının toplumda önemli bir yeri vardır. Toplumun hayat felsefesi, ahlak ve aile anlayışı, bakış açısı ile kadın tipi arasındaki ilgiyi görmemek mümkün değildir. İnsanoğlunun yaradılışından bugüne kadar hangi toplumda ve çağda olursa olsun, kadın vazgeçilmez bir varlık olarak karşımıza çıkmaktadır. Kıbrıs Türk kadının bu konudaki seyir defterine bakıldığında dünya kadınlarının geçirmiş olduğu evrelerin aynılarını ya da benzerlerini yaşamış oldukları görülmektedir. Bu çalışmada Kıbrıs'taki ilk kadın şairlerle ilgili bilgi verilmiştir. Aynı zamanda ilk kadın şairlerimizden biri olan Pembe Marmara'nın şiirlerinden yola çıkarak onun Kıbrıs Türk şiiri içindeki konumu tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda onun şiirleri tek tek incelenerek, şiirlerinde yansıtmış olduğu temel düşünceler ortaya konulmuştur. Çalışma kadının edebiyattaki yerinin tespit edilmesi açısından önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs, Kadın, Toplum, Edebiyat, Kadın Yazarlar

Abstract

In every society and in every era there is an important place of women in society. It is not possible to see the relation between the type of woman and society's life philosophy, sense of morality, sense of family and perspective. Ever since the creation of humankind in which the community and get the ages, women have emerged as an indispensable asset. When looking at the Turkish Cypriot women's logbook on the subject, it had observed that, the stages where the women of the world have lived in the same or similar. In this study, information was given about the first female poet in Cyprus. At the same time, based on the one of the first female poets Pembe Marmara's poem, it's been studied to determine her position of the Turkish Cypriot poetry. In this context, her poems are examined one by one, it has laid down the basic ideas, which she wrote in the poem. This study is important in terms of determining the place of women in literature.

Key Words: Cyprus, Women, Society, Literature, Women Writers.

* Yrd. Doç. Dr, Girne Amerikan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümü, ycihangir@gau.edu.tr

** Yrd. Doç. Dr, Girne Amerikan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümü, elzaalishovademirdag@gmail.com

Giriş

Sanat, insanoğlunun doğada gördüklerini, duyduklarını belli estetik çerçevede yorumlaması, yeniden yaratması olarak tanımlanabilir: “Sanatsal yaratı, insanoğlunun en yüce özgürlük duygusudur; çünkü bu yolla evrendeki varlığını ve varoluşunu ifade eder”. (Nutku, 2010: 137) Sanat, insanoğlunun bireysel duygularının estetik ifadesidir. Tarihsel süreçte sanata baktığımızda sanat alanında kadın erkek dağılımının eşit olmadığı görülmektedir. Yıllarca ezilen, köle muamelesi gören kadının sesini duyurması, varlığını ortaya koyması oldukça zor olmuştur. Eski Yunanda ilk çağlarda kadın vatan-
daş statüsünde bile sayılmamıştır.

Uygarlıkların gelişmesiyle kendi haklarının farkına varan, toplumda kişiliğini bulan kadın, diğer alanlarda olduğu gibi sanat alanında da başarılı bir duruma gelmiştir: “Kadınlar, tarihsel süreç içerisinde toplumsal haklarını kazandıkları ölçüde, hayatın diğer alanlarında olduğu gibi sanatta da varlıklarını daha fazla ortaya koyma imkanı bulmuşlar. Değişik kültürlerde kadının kölelikten birey olmaya geçiş mücadelesinin uzun asırlar sürdüğünü ve bugün de bu çabanın devam etmekte olduğunu inkar edemeyiz. Türk sanatında da kadının varlık göstermesi dünyanın diğer ülkelerinden farklı olmamıştır”. (Yılmaz, 2012: 47)

Türk kültüründe kadın ister sosyal, ister kültürel varlık olarak önemli bir varlıktır. Ziya Gökalp Türk Kültüründe kadının toplum içindeki konumunu şöyle ifade eder: “Türklerde ise kadın ne tabu, ne de yene olmadığından, güzel tür, güçlü türün karşıtı ve onun karşısındaki eksik değil, aksine onun eşi tamamlayıcısı olmuştur... Türklerde cinsel işbölümü de yoktu. Çünkü cinsel işbölümü kadının tabu olmasından ileri gelmiştir. Eski Türklerde kadın tabu olmadığından, erkeğin her çalışmasına katılırdı. Avda, savaşta, ziyafetlerde, toplantılarda ve genel dini, siyasi, ahlaki, güzel sanatlar, dil ve ekonomi alanlarında kadın erkekle beraberdi”. (Gökalp, 1987: 257-258’ten aktaran, Yılmaz, 2004: 115)

Kıbrıs Türk Toplumunda da kadının yerinin farklı olmadığı görülmektedir. Unutulmamalıdır ki, kadının toplum içindeki yeri ve mevki sanattaki mevkiini de destekleyecek niteliktedir. Bu çalışmada Kıbrıs Türk Toplumunda kadının yeri edebiyat içerisindeki önemli sanat dalı olan şiir sanatı üzerinden ele alınacaktır. Bu bağlamda Kıbrıs’taki ilk kadın şairlerden biri olan Pembe Marmara’nın şiirdeki yeri incelenecektir. Diğer alanlarda olduğu gibi kadının şiirdeki varlığı, toplumdaki varlığına bağlıdır. Bu bakımdan Türk şiirinde kadınların yeri Türk toplumunda kadının yeri meselesinden ayrı düşünülemez.

Toplumların duygu ve düşüncelerinin yansıtılmasında en önemli aracın edebiyat olduğu söylenebilir. Edebiyat, Arapça ahlakla ilgili bir kelime olup, Türkiye’de Tanzimat döneminden itibaren bugünkü anlamında kullanılmaya başlanmıştır: “Fransızcadaki, ‘literatüre’ karşılığında kullanılmaya başlanan edebiyat, duygu, düşünce, hayal, tasvir, gözlem gibi anlatılmak istenen her hangi bir konunun, estetik haz uyandıracak şekilde, güzel ve etkili bir üslupla söylenmesidir”.(Ayyıldız, Birgören, 2009: 50)

Kıbrıs Türk edebiyatı, Kıbrıs adasında oluşturulmuş bir edebiyattır. Diğer ülke edebiyatlarında olduğu gibi Kıbrıs Türk Edebiyatı da doğal olarak Kıbrıs Türk Toplumunun yaşadığı siyasi, sosyal ve toplumsal olaylardan şekillenerek gelişmiş bir edebi-

yattır. Kıbrıs Türk Edebiyatı kendine özgü özelliklerinin yanında aynı zamanda Türk Edebiyatından beslenerek şekillenmiştir: “Kıbrıs Türk Edebiyatı Osmanlı Döneminde İstanbul, Cumhuriyetten bu yana da Türkiye Edebiyatının bir uzantısıdır. Akımlar ve öbekleşmeler içinde bulunulan siyasi ve sosyal durumlara göre değişik süreli gecikmelerle Kıbrıs’a hep yansımışlardır”. (Fedai, 2002: 19)

Kıbrıs Türk Edebiyatının yapıtları incelendiğinde, diğer edebiyat ürünleri içerisinde şiirin daha fazla ilgi gördüğü görülmektedir. “Kıbrıs Türk edebiyatında ilk edebi ürünlerin çoğunluğunu şiir çalışmaları oluşturur. Başlangıçta yazılan şiirlerde hece ve aruzun yoğunlukta olduğu dikkat çeker”.(Atun, 2010: 45)

Hemen hemen tüm milletlerin tarihinde en eski bedii tür olan şiirin günümüzde çeşitli tarifleri vardır: “Şiir, şuurun dil imbiğinden geçirilmiş hâlidir. Başka bir söyleyişle, şiir, his, hayal ve fikir unsurlarını en uygun tarzda ve ahenkli bir dille sunma sanatıdır. Şiir, estetik bir tefekkürdür”.(Tural, 1987: 17’ den aktaran Çetişli, 2010: 18) Şiirin şairin iç dünyasını yansıttığını düşünürsek, kadın şairlerin şiirlerinde kendi yaşam öykülerine yer vermeleri bu bakımdan yadırganmaması gereken bir durumdur.

Kıbrıs Türk edebiyatında kadın şair sayısının fazla olması şiire yatkın kültürel eğilimin olduğunu göstermektedir. (Turan, 2008)

Kadın, yaratıcı bir varlıktır ve sanat alanında bu başarısını kanıtlamış durumdadır. Kıbrıs’ta da kadın şairlerin oldukça başarılı olduğu gözlenmiştir. Özellikle, şiir sanatında bu başarı yadsınmayacak kadar fazladır. Korkmaz’ın (2002) doğumları 1908-1982 arasında olan kadın şairlerinin sayının otuzun üzerinde olduğunu ve onların yayımlanmış kitaplarının bugün yüzü aştığını belirtmesi bile kadınların Kıbrıs Türk şiirin içerisinde yerinin önemini göstermektedir.

Kıbrıs Türk Edebiyatında ilk kadın şairlere 1940’lı yıllarda rastlıyoruz. Dönemin önemli olaylarından biri de edebiyat dergilerinin yayımlanmasıdır. İlk yayınlar arasında “Çığ” dergisi dikkat çekmektedir. “Çığ güldestesinin (antoloji) yayımı, Kıbrıs Türk Edebiyatının en önemli dönüm noktalarından biridir. İlk kez yayımlanan bir güldeste olan Çığ, Kıbrıs’taki Türk Konsolosluk görevlisi ve edebiyat tutkunu Hikmet Taşkent’in desteğiyle 1943’te yayımlanır. Çığ’da şiirleriyle yer alan şairler şunlardır: Urkiye Mine Balman, Emine Otan (Engin Gönül), Hikmet Taşkent, Nazif Süleyman Ebeoğlu, Celaleddin Yermen ve İsmail Hakkı Yeşilada”.(Atun, 2010: 43)

Çığ’cılarının tek hedefleri seslerini duyurmaktır: “İşte bu güzel adada edebiyatla uğraşan biz ÇIĞCILAR, uzun harp yıllarının insanlara tahmil ettiği bin türlü yokluklar arasında en güzel yazılarımızı bir araya toplayarak yayınlıyoruz. Bu eser edebiyat severlere mesleğimiz dahilindeki topluluk zevkini veren en büyük bir başlangıçtır. Bunu bir yenisi, onu da diğer yenisi takip edecektir”. (Atun, 2010: 44)

Urkiye Mine Balman, (1927-) 1946’ da Kıbrıs Türk Öğretmen Kolejinde mezun olarak Adanın çeşitli bölgelerinde öğretmenlik yaptı. 1940’larda çağdaş Kıbrıslı Türk şiirinin oluşumuna katkıda bulundu. Kıbrıs’ta Dünya, Çağdaş, Yeşilada gibi dergilerde, Türkiye’de ise Yedigün ve Türk Dili’nde görüldü. Balman’ın *Yurduma Giden Yollar* adlı şiir kitabı mevcuttur. (Yaşın, 2005: 505)

Çığ hareketine katılan diğer kadın şairlerimizden biri olan Engin Gönül (Emine Otan) (1926-1999) aynı şekilde Kıbrıs Türk Öğretmen Kolejinde mezun olarak öğ-

retmenlik yaptı. Çeşitli takma adlarla, şiir, hiciv, öykü çalışmaları yayımladı. Asıl adı Emine Otan'dır. Ancak bu ismi şiirlerinde pek kullanmadı. Önceleri sanat ve tiyatroyla ilgilenen sonralar ise bir kitap ve dağıtım merkezi kuran Hazım Remzi ile evlenince onun soyadını aldı. Bir iş kadını olarak şiirden uzaklaştı. 1940'lı, 1950'li yıllarda, dönemin 'Hececi- Romantik' kadın şairleriyle birlikte davrandı. *Sana Doğru* adlı bir şiir kitabı vardır.

Daha sonraki yıllarda kadın şairlerimizin şiirlerine *İlk Demet* adlı kitapta rastlıyoruz. İbrahim Zeki Burdurlu'nun katkısı ile düzenlenen bir şiir gecesinden sonra şiirlerin toplandığı *İlk Demet* adlı kitapta Urkiye Mine Balman, Pembe Marmara, Engin Gönül ve Selma Yusuf gibi kadın yazarlarımızın şiirleri yer almaktadır.(Atun ,2010)

Bu çalışmada önemli kadın şairlerimizden biri olan Pembe Marmara'nın şiirlerinden yola çıkarak onun Kıbrıs Türk şiiri içerisindeki konumunu tespit olunacaktır. Edebiyat, bireysel olduğu kadar toplumsaldır. Edebi eseri incelerken yazarın psikolojisi, yaşadığı toplumun siyasi, sosyal ve ekonomik şartları dikkate alınarak incelenmesinde fayda vardır. Pembe Marmara'nın şiirlerinde bu olgu dikkate alınarak yer alan temalar da işlenecektir.

Pembe Marmara, 1984 yılında Lefkoşa Kraliçe Victoria Kız Lisesi ile, Öğretmen Kolejini bitirip, ilkökul öğretmenliği yaptı. Asıl soyadı Yusuf'tu, 'Marmara' soyadını kendisi almıştır. 'Dönemin gazetelerinde, I Demet ve II Demet şiir seçkilerinde yayımlanan şiirleriyle parladı. Bir şiir kitabı var'. (Antoloji, 518) Eski bir Kıbrıs ailesinden gelen Marmara'nın devrin şartları ve çevresinin tepkisi nedeniyle "Nevin Nale, Gülen Gaye, Lafazan, Meçhul, Funda, Fırtına" gibi takma adlarıyla taşlama şiir örneği verdiği bilinmektedir. (Cahit, 2010)

1940'lı yılların önde gelen kadın şairlerinden biri olan Marmara'nın Türkiye'de ve bilhassa Sedat Simavi tarafından 1947'li yıllarda yayınlanan, Nihat Sami Banarlı'nın yönettiği 'Yedi Gün' dergisinde onun ikna ve teşviki ile önceleri uzak durduğu 'hececilerin' tarzı ile yazmış olduğu şiirler yayımladığı bilinmektedir. Türkiyeli şair, Ümit Yaşar Oğuzcan ile kısa nişanlılık yaşamış, ancak bu aşk kısa sürmüştür. Şiirleri ölümünden sonra kendisi gibi şair olan kız kardeşi Selma Yusuf tarafından 1986 yılında yayımlanmıştır: "Ablacığım, bu kitabı hazırlarken senin arzuna en yakın gelebilmek için çok gayret sarf ettim"(Marmara, 1986: 3)

Şiirlerinde kendi ülkesinin ve insanını anlatan Marmara, aynı zamanda sosyal konulara da değinmiştir. Pembe Marmara şiirlerini; "şiir bir mana ve his yağmuru halinde ruhumuzu yıkadıkça şiirdir. Şiirde kalıplı veya serbest diye bir ayırım yapmamakla beraber biraz muhafazakarım. Şiirde his, mânâ ve akıcılık, müzik ararım", anlayışı içinde yazmıştır. (s .2).

İlk zamanlar 'Çığ' hareketine katılan Marmara, sonraki dönemde farklı bir yol izlemiştir. 'Çığ'cılar kendi aralarında yaşanan tartışmalar ve fikir ayrılıkları nedeniyle ne yazık ki bu hedeflerine ulaşamazlar. Marmara, bu hareketin dışında kalarak, kendine ayrı bir yol çizmeyi, farklı bir kulvarda yürümeyi yeğlemiştir. "Garip" şiirinin etkisinde serbest şiiri denemiş, bu şiirin anlayışı, görüş ve duyusu çizgisinde kendini geliştirmeye çalışmış ve kısmen de başarmıştır.

Bu konu ile ilgili değinmeler Marmara'nın şiirlerinde de hissedilmektedir.

Sen misin Ada'nın şairi Otan
Sağına sonuna ders verip yatan
Böyle düşünmeden aklını satan
Akılsız kalır da yatar be Kızım (s. 66)

“Pembe Marmara – Şiirler”(1986) adlı kitapta, yer alan şiirlerinin sayısı 113 adettir. Bunlardan 60 tanesi serbest şiir anlayışı ile yazılmıştır. 53 tanesi de nazım birimine, uyak ve uyak düzenine, hece ölçüsüne özen gösterilerek kaleme alınmıştır. 31 şiir dörtlüklerden, 17'si beşliklerden ve 2 tanesi de beyitlerden oluşmaktadır. Şiirlerde kullanılan hece ölçüleri genellikle 7+7=14'lü ya da 6+5=11'li hece ölçüleridir. Uyak düzenleri ya “çapraz uyak düzeni”dir:

a *Raksederken sulara ayın solgun ışığı*
b *Bana bir rüya olan maziyi hatırlatır*
a *Alnımda canlanır bir ıstırap kırışığı*
b *Şimdi uykuya dalan maziyi hatırlatır (s. 73)*

ya da “düz uyak düzeni” dir.

a *Bazan bu hislerle dolup taşarım*
a *Dağ tepe dinlemez setler aşarım*
a *Fakat bu hikmete be de şaşarım*
b *Yine de başımdan aşkın kederim (s. 89)*

Serbest şiirlerinde de yer yer kafiyeler kullanılmaktan geri kalmamıştır. Kafiye sanki onun için şiirde vazgeçilmez bir unsurdur; belki de şiirde ahengin sağlanmasında kafiyenin önemli bir faktör olduğunu düşünmektedir.

Tanrı da aldatacak bizi
Yarım bırakacak sevgimizi (s. 26)

Kalın ve kart bir ses
Esen rüzgârdan
Yağan kardan
Daha soğuk bir nefes (s.10)

Kalmadı artık bende ne irade ne gurur
Bu gün kalbim
Çok başka türlü vurur!... (s. 28)

“Garip” şiirinin Kıbrıs Türk şiirindeki ilk örneklerine Pembe Marmara'nın şiirlerinde rastlanmaktadır. Kısa soluklu, ölçsüz, yer yer düzensiz uyakların yer aldığı bu şiirlerinde Marmara, ağırlıkta bir hikâye edişin egemen olduğu izlenimini hissettirmektedir. Hareket ve mizansen bu şiirleri tamamlayan temel öğelerdir.

Yatakta öptüm ellerini
Bayramlığımı yatakta aldım. (s.9)

Soğukta dona kaldım
Naçar kapıyı çaldım (s. 10)

Fena fena
Baktı yüzüme
Nezaketsiz! (s.16)

“Garip”le birlikte Marmara’nın bu tarz şiirlerinde söyleyiş biçimi, kelime seçimi, sentaks, insan yaşamı, yaşanılan çevre, ilginç tipler gibi benzerlikler ve ortak duyuş, düşünce ve görüşlerle aynı zamanda Orhan Veli’nin etkilerini de görmek mümkündür. Orhan Veli’de görülen 5-8 dizelik kısa şiirler, iki-üç kelimelik dizeler, afaki konu ve temalar, günlük konuşmalarda geçen kelimeler, argolu deyişler, deyim ve teşbihler Pembe Marmara’nın şiirinde de görülmektedir.

Orhan Veli’de (Bezirci, 1975):

- İçmeyip de ne halteceksin? (52)
- Kafaları çekip çekip (54)
- Kimin bacağını sıkılmışım tramvayda
- Hiçbir şeyden çekmedi dünyada / Nasırdan çektiği kadar (55)
- Günahkar da sayılmazdı / yazık oldu Süleyman Efendi’ye (55)
- İnadına gel / piyasa vakti / Muhallebiciye (78)
- Değirmende ağartmadık biz bu sakalı (84)
- Sürmelim, ondüle saçlım, yosmam; / Mantar topuklum, bobstilim, gel. (108)
- Bir elinde cim bız / Bir elinde ayna / Umurunda mı dünya! (112)
- Kolay değil hani, / böyle kuyruk sallamak tanrının günü. (278)
- Sen ne domuzsun, sen! (279)
- Çişim gelmese dersin, / uykum gelmese dersin; (280)
- Don delik mintan delik / kevgir misin be kardeşlik (286)
- Sekizinci de o bokun soyu (296)

Pembe Marmara’nın şiirlerinde:

- Baston yutmuştu sanki / ökçeleri yenikti potinlerinin (8)
- Yere amut yürürdü. (8)
- Bir gün lüle / Bir gün andüle / Yaptığı saçları (17)
- Bir yanda / Mantar dudaklı, / Kevgir kulaklı / Burgu gözlü (27)
- Tiril tiril titredim / Zırıl zırıl terledim (31)
- Kafamda yok cim bile (31)
- Yapacağım falsoyu (31)
- Anamın dili kürek gibi (33)
- Anam Çarşamba karısına benzer / Babam iki karış boyu bir markudi (38)
- Çocuklar sümüklü alına sanki (38)
- Mübarek bir haspalıksın (46)
- Küfi dayıdan / Tulumba tatlısı yedim (51)
- Kırmızı mendili başında / Şalvarlı, sarı göbekli İsmayıl’ı / çifte telli oynarken gördüm (51)
- Zembereği kopmuş bu Melda kızın (55)
- Ayşe dan dan eder anlar anlamaz / akortsuz kemanın teli mi dersin (55)
- Zembereği kopmuş Zırlıtıcının / Başım kazan oldu deli mi dersin (56)
- Cüzdan boş ama / Mide dolu ya! / “Umurunda mı dünya” (57)

“Garip” şiiirinin ve Orhan Veli’nin etkisinde, sosyal sorunları ironik bir şekilde şiiirine taşıyan, parmak basan Pembe Marmara, dönemdaşlarının aksine “kimlik” sorununu çözmüş gibidir. Ne yazık ki, içtenlikli ve belirgin yetenekler taşıyan bu naif şiiirleri fazla geliştiremeden şiiirden uzaklaşır. Yaşamının son yıllarında yazdığı şiiirler ise, gençliğinde uzak durmayı başardığı “hececilerin” yazdıkları gibidir”. (Öncül).

Bu dönemde yazmış olduğu şiiirlerinin hemen hemen bütününde kendi dünyası, kendi ruhsalındır. Bu şiiirlerinin tema ve konuları ağırlıkta aşk ve sevgili, ayrılık, mutluluk, keder, ölüm, doğa ve bahardır. Yaşadığı ilk aşk onda derin izler bırakmıştır. Bu aşkın onun üzerinde bıraktığı etkileşimler, şiiirlerin dokusunu oluşturmuştur.

Marmara’nın aşkla ilgili görüşlerine, duygularına bakılacak olursa; ona göre aşk, insanın yaşamına, baharın doğaya verdiği bir canlılık vermektedir. Doğada güller açarken, kelebekler uçuşurken insanın da gönlünde benzer haller zuhur etmektedir. Yaşadığı gün, dünden neşeli, yarını bugünden tatlıdır. Ömrüne ömür katılmaktadır. Neşe, mutluluk, renk, ışık; yaşam bir rüya aleminden farksızdır.

İtiraf ! “Arkadaşıma mektup” adlı şiiirinde de ilk aşık oluşunu ifadeye çalışmaktadır.

Ah!...
Neler neler var içimde
İnanmayacaksın anlatsam
Gam
Boğuyor beni
Seni
Düşünüyorum. (s. 28)

Bu duruma gelişinin, bu hallere düşüşünün başlıca nedeninin “Onun” söylediklerinden kaynaklandığını belirtmektedir. “Aşk güzel, çok güzel. Sevmek ne tatlı” kelimeleriyle aşkı anlatırken aynı zamanda aşkın onda yarattığı farklı duygular, tezatlar, coşkular ve acıları vermeye çalışmaktadır.

Kalmadı bende ne irade ne gurur
Bugün kalbim
Çok başka türlü vurur. (s. 28)

Kalbini başka türlü vurması “aşkın” kendisidir. Şair artık aşiktir ve her fırsatta aşkını dile getirmektedir. Gayrı şiiirlerinin çoğunda bu aşkın evrelerini, sevinçlerini, mutluluk esintilerini, acılarını, hüznelerini, endişelerini duymak mümkündür. Sevgiliye karşı beslediği duyguları ile şiiirleri arasında sıkı bir bağ kurmaktadır.

Sen şiiirlerim kadar güzelsin
Benim güzel sevgilim
Seni çok seviyorum
Şiiirlerim kadar. (s.34)

Bu aşk, yaşamı ile bütünleşen bir sevgidir. Yaşamının her anında, her kırıntısında yoğunlaşan bir aşktır.

Kaç yıl oldu bilmem
Yaşarım yaşadığımı bilmem
Seni sevdim seveli. (s.43)

Sevgiliden ayrıdır, uzaktadır; deniz ötesinde bir yeredir. Sevgiliyi, bir ömür boyu sürecek olsa dahi onu hayal etmekten ve düşünmekten geri kalmayacağını belirtmektedir.

Ömrüme işlenen saadetsin sen
İçimde kaynaşan *ümit*, teselli
Nihayet ufukta doğan gün gibi
Gelişin ne güzel sevgilim bilsen
Ömrüme işlenen saadetsin sen... (s. 85)

Öyle bir aşk yaşamaktadır ki onsuz bu hayatın bir değeri yoktur. Onu unutmak da asla, asla düşünülmecek bir davranış olarak görmektedir:

“Mesudum” desem de inanma bana
Gönlüm başka söyler, bir başka dilim
Ümit olmasaydı kıyardım cana
Hatıralar dünden canlı sevgilim!

“Bir gün unutursun” deme hiç sakın
Senin sesin vardır aşkın sesinde
Ben yine seninle, sen yine yakın
Sensiz bu hayatın tat neresinde? (s.88)

Lakin bu aşkın sonunu hazırlayan nedenler ağırdan ağırdan kendini hissettirmeye ve göstermeye başlamıştır. Öncelikli neden deniz aşırılığıdır; sevginin iki kaynağının birbirine ulaşması o çağda en önemli engel olarak görülmektedir. Sonraki neden ise ailenin bu aşkı onaylamaması. Öyle ki artık acılar, hüznler, umutsuzluklar kendini göstermeye başlamıştır.

Yandıkça savrulur külüm
Kalmadı hiç tahammülüm
Yetmez mi artık bu zulüm
Vefasız ele benzersin!... (s. 82)

Göz yaşı gözümde kurumaz oldu
Teselli yok, dost yok acıdan başka (78)

Beklemek cehennem azabı gibi
Vefasız tezelden bir haber gönder (s. 76)

Sen söyle. Sevgimiz
Kalır mı yarım? (30)

Ve endişesi gerçeğe dönüşür, ayrılık zamanı gelir çatar:

Yılları yıllara bağlasam bile
Derdimle sarmaşıp çağlasam bile
Bir ömür boyunca ağlasam bile
Seni hayâl etmek öyle güzel ki...
Ömrüm beklemekle geçecek belki!.. (s.69)

İkinci dönem şiirlerinin gergefinin örgüsünde, bu aşkın her anının her duygusunun nakışlarını görmek mümkündür.

Gerek ailenin kendisine karşı gelme korkusu, gerekse çalışan olması nedeniyle, devlet baskısı yüzünden Marmara, şiirlerinde genellikle gerçek kimliğini gizlemeğe çalışmış, müstear isimler kullanma yoluna gitmiştir. Bunlardan bazılarını şiirlerinden alıntılarla aktarmakta yarar vardır:

- “Lafazan” kısa kes sana da artık (54)
- Defe, topa tutma herkesi “Tırpan” (56)
- Fakat şunu biliniz “Fırtına” yine eser (60)
- Herhalde “Meçhul’a” küfür edersin (66)
- Ne diyecek dostlar bu hale
Gülen Gaye’ nin başka bir adı var
Nevin Nale (54)

Sonuç:

Marmara, Kıbrıs Türk Şiirinin önemli bir başlangıcının ilk adımlarının değerli bir şahsiyetidir. “Garip” şiiri tarzıyla yazdığı ve sosyal konulara değinmeye çalıştığı ironik şiirlerinde Orhan Veli’nin etkisi bariz bir şekilde hissedilmektedir. Denilebilir ki 1940’lı yıllar Kıbrıs Türk şiirinin önemli dönüm noktalarından biri olarak görülmektedir. Kaytazade’den sonra bu yıllara gelinceye kadar şiirde kayda değer önemli bir gelişme olmamıştır. 1940’lardaki “Çığ” hareketi Kıbrıs Türk şiirine bir canlılık getirirken aynı zamanda nicelik ve nitelik bakımından da bir çok kazanımlar sağlamıştır. Romantik hecciler yanında “Garip” şiir tarzının da Kıbrıs Türk şiirinde bu çağda yer alması önemli bir olgu olarak değerlendirilebilir. Pembe Marmara, “Garip” tarzının ve Orhan Veli’nin etkisiyle bu dönemde yazmış olduğu bu tarz şiirleriyle Kıbrıs Türk şiirinde önemli bir yere ve değere sahiptir, denilebilir.

Kaynakça

- Ayyıldız, M. Birgören H.(2009). Edebiyat Bilgi ve Kuramları. Ankara, Akçağ Yayınları
- Bezirci, A. (1975). Orhan Veli Bütün Şiirleri, Bilgi Yayın Evi, Ankara.
- Cahit, N. (2010) Yaşamın taa İçindeki Kadın, Kadın/ Woman 200, Journal for Women’s Studies, Cilt/ Vol.11, Sayı/ Issue 1,
- Çetişli, İ. (2010). Metin Tahlillerine Giriş/1.Şiir. Ankara. Akçağ Yayınları
- Korkmaz, B. (2002), Kıbrıs Türk Şiirinde Kadın Şairler ve Şiirlerindeki Toplumsal Konulardan Bazıları, (8 Mart 2002 tarihinde, Dünya Kadınlar Günü dolayısıyla, Lefkoşa Atatürk Kültür Merkezi’nde yapılan konuşma metni).
- Nutku, O. (2010) Kadın ve Sanat. Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi, Yedi, 4.
- Tamer Öncül, Kıbrıs Türk Şiiri <https://www.stwing.upenn.edu/~durduran/newpage/culture/poetry/toncul/onculpaper.html>tamer (erişim 12.04.2016)

- Turan, M.(2008) Çağdaş Kıbrıs Türk Şiirinde Eğilimler/Yönelimler. http://turkoloji.cu.edu.tr/YENI%20TURK%20EDEBIYATI/metin_turan_cagdas_kibris_turk_siiri_egilimler.pdf (erişim14.04.2016)
- Türk Edebiyatı Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi, Batı Trakya ve Kıbrıs Türk Edebiyatı,1997,
- Türkler, Türk Dünyası, 2002. Editörler, Hasan Celâl Güzel, Prof. Dr Kemal Çiçek, Prof. Dr. Salim Koca. Yeni Türkiye Yayınları. Cilt 19. Ankara
- Yaşın, M.(2005) Kıbrıs Şiiri Antolojisi. Adam Yayınları, İstanbul
- Yılmaz, A. (2012) Geçmişten Günümüze Kadın Şairlerin Konumuna Genel Bir Bakış. 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum. Cilt 1, Say 2. Yaz
- Yılmaz, A.(2004) Türk Kültüründe Kadın. Milli Folklor, Yıl 16, Sayı 61